

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Slivoň trnitá (trnka)

VY_52_INOVACE_105

Vzdělávací oblast: Člověk a příroda

Vzdělávací obor (předmět): Praktika z přírodopisu

Ročník: 6., 7.

Slivoň trnitá (trnka) – Prunus spinosa L.

Keř středně velký, trnitý, opadavý, 1-4 m vysoký a hustě křivolace větvený, vzácněji až 6 m vysoký vícekmenný stromek s hustou korunou.

Kůra temně hnědá až načernalá, větve hranatě kulaté, obrostlé krátkými výhonky končící trnem.

Pupeny vejčité, zašpičatělé, červenohnědé.

Listy jednoduché, střídavé, často uspořádané ve svazečcích, tvar listu je poměrně proměnlivý, čepel je obvejčitá, eliptická nebo vzácněji kopinatá, na bázi klínovitě zúžená, 1-2x na okraji pilovitě zubatá.

Květy jednotlivé, po dvou nebo chudokvětých svazečcích maximálně po pěti, čistě bílé až 2 cm v průměru. Květy se objevují těsně před nebo současně s rašením listů v březnu až květnu.

Plody kulaté, vzpřímené peckovice 10-15 mm v průměru, modročerně zbarvené, bělavě ožíněné, trpké chuti se zelenou dužninou, která je tuhá a nejde oddělit od pecky. Pecka je asi 7-10 mm velká, kulovitá až čočkovitá.

Kořenový systém se kořenovými výběžky a plazivými kořeny velmi rychle rozšiřuje, proto se vysazuje často na zpevnění svahů.

Ekologie

Díky kořenové výmladnosti snadno tvoří neproniknutelné houštiny zvláště na výslunných stráních, kamenných a skalnatých svazích, mezích, podél úvozových cest v teplejších oblastech ČR. Je to světlomilný druh dobře snášející nedostatek vláhy. Snáší kyselé podklady, ale upřednostňuje živné půdy. Trnka je klimaticky odolná, snáší městské průmyslové ovzduší.

Význam

Poskytuje drobnému ptactvu příležitost ke hnízdění a včelám časně na jaře první pastvu. Plody jsou chutné teprve po přejítí mrazem a obsahují hodně vitamínu C. Zpracovávají se na marmelády, šťávy, slouží k výrobě likérů a pálenek. Dřevo je tvrdé, používalo se v truhlářství, na výrobu procházkových holí. V léčitelství se používají květy, listy, plody a kůra kořenů, neboť obsahují třísloviny a kafrový olej. Její odrůdy jsou oblíbenými okrasnými dřevinami.

Rozšíření

V ČR se vyskytuje na celém území kromě vysokých horských poloh. Roste po celé západní Evropě s výjimkou chladného severu a severovýchodu, je rozšířena do blízké Asie, ve Středomoří zasahuje i do Afriky a roste i v Sýrii.

Pracovní list k praktické výuce v arboretu

- ovocné stromy a keře

1) Doplň názvy vyobrazených květů ovocných stromů – využij poznatky z informačních tabulí v arboretu:

.....

.....

.....

2) Škrtni peckovice (využij poznatky z informačních tabulí v arboretu):

slivoň trnitá

třešeň ptačí

višeň obecná

jabloň lesní

hrušeň planá

3) **Přiřad':**

a) švestka obecná

b) višeň obecná

c) třešeň ptačí

d) jabloň lesní

A) v době květu je to dekorativní dřevina, poskytuje včelí pastvu a potravu ptákům a zvěři, dřevo nacházelo uplatnění ve stolařství a řezbářství pro tvrdost a pevnost

B) pravděpodobně kříženec myrobalánu s trnkou, který zdomácněl, dřevo je dosti husté, tvrdé, homogenní struktury, využívá se především v řezbářství a soustružnictví, případně jako palivo, plody se konzumují syrové, konzervované mražením nebo kompotované, vyrábí se z nich povidla, suší se nebo se z nich vyrábí destilací slivovice

C) má cenné dřevo s vynikající pevností, pěknou barvou a kresbou, zpracovává se na dýhy, používá se řezbářství, stolařství a při výrobě různých nástrojů, hlavní využití je však v ovocnářství

D) jako okrasná rostlina vedle jiných zástupců stejného druhu je sotva atraktivní, a proto je v sadech a zahrádkách takřka nevysazována, velmi málo se pěstuje pro konzum, případně výrobu šťáv, zavařenin, kompotů a lihovin

Pracovní list k praktické výuce v arboretu

- ovocné stromy a keře

1) Doplň názvy vyobrazených květů ovocných stromů – využij poznatky z informačních tabulí v arboretu:

Slivoň trnitá

jabloň lesní

hrušeň planá

2) Škrtni peckovice (využij poznatky z informačních tabulí v arboretu):

~~slivoň trnitá~~

~~třešeň ptačí~~

~~višeň obecná~~

jabloň lesní

hrušeň planá

3) Přiřad':

a) švestka obecná

B) pravděpodobně kříženec myrobalánu s trnkou, který zdomácněl, dřevo je dosti husté, tvrdé, homogenní struktury, využívá se především v řezbářství a soustružnictví, případně jako palivo, plody se konzumují syrové, konzervované mražením nebo kompotované, vyrábí se z nich povidla, suší se nebo se z nich vyrábí destilací slivovice

b) višeň obecná

D) jako okrasná rostlina vedle jiných zástupců stejného druhu je sotva atraktivní, a proto je v sadech a zahrádkách takřka nevysazována, velmi málo se pěstuje pro konzum, případně výrobu šťáv, zavařenin, kompotů a lihovin

c) třešeň ptačí

C) má cenné dřevo s vynikající pevností, pěknou barvou a kresbou, zpracovává se na dýhy, používá se řezbářství, stolařství a při výrobě různých nástrojů, hlavní využití je však v ovocnářství

d) jabloň lesní

A) v době květu je to dekorativní dřevina. Poskytuje včelí pastvu a potravu ptákům a zvěři, dřevo nacházelo uplatnění ve stolařství a řezbářství pro tvrdost a pevnost.

Kontrolní otázky pro žáka: (slivoň trnitá)

1) Zakroužkuj správnou odpověď:

Plody jsou chutné teprve po přejítí mrazem a obsahují hodně vitamínu C

ANO

NE

2) Zakroužkuj správnou odpověď:

Kořenový systém se kořenovými výběžky a plazivými kořeny velmi rychle rozšiřuje, proto se vysazuje často na zpevnění svahů

ANO

NE

3) Škrtni nesprávnou odpověď:

a) plody slivoně trnité se zpracovávají na marmelády, šťávy, slouží k výrobě likérů a pálenek

b) plody slivoně trnité nemají využití v potravinářství

4) Podtrhni správnou odpověď:

Kůra slivoně trnité je:

a) temně hnědá až načernalá, větve hranatě kulaté, obrostlé krátkými výhonky končící trnem

b) leskle červenohnědá, odlupuje se v horizontálních pruzích, ve stáří je příčně rozpukaná

Kontrolní otázky pro žáka – odpovědi: (slivoň trnitá)

1) Zakroužkuj správnou odpověď:

Plody jsou chutné teprve po přejítí mrazem a obsahují hodně vitamínu C

ANO

NE

2) Zakroužkuj správnou odpověď:

Kořenový systém se kořenovými výběžky a plazivými kořeny velmi rychle rozšiřuje, proto se vysazuje často na zpevnění svahů

ANO

NE

3) Škrtni nesprávnou odpověď:

a) plody slivoně trnité se zpracovávají na marmelády, šťávy, slouží k výrobě likérů a pálenek

~~b) plody slivoně trnité nemají využití v potravinářství~~

4) Podtrhni správnou odpověď:

Kůra slivoně trnité je:

a) temně hnědá až načernalá, větve hranatě kulaté, obrostlé krátkými výhonky končící trnem

b) leskle červenohnědá, odlupuje se v horizontálních pruzích, ve stáří je příčně rozpukaná

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Projekt EU peníze školám Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost

Metodický list

Název materiálu: **Slivoň trnitá (trnka)**

Zdroje: COOMBES A.J., STROMY, Vydavatelstvo Osveta, Martin Czech edition, 1996
KREMER B.P., STROMY, Knižní klub ve spolupráci s nakladatelstvím Ikar Praha, 1995
Informační tabule, Mendlova univerzita v Brně, ŠLP Masarykův les Křtiny, arboretum
Bolliger, Erben, Grau, Heubl, KEŘE, nakladatelství Ikar Praha ve spolupráci s Knižním klubem Praha, 1998

Druh materiálu: Materiál pro praktickou výuku v arboretu.

Anotace: Materiál je určen k praktické výuce v přírodních podmínkách (v arboretu).

Očekávané výstupy: Vztah k přírodě, její ochraně. Využívání teoretických poznatků v praxi, materiál k pracovním listům.

Klíčová slova: Strom, kůra, pupeny, listy, květy, plody, kořenový systém, ekologie, význam, rozšíření

Autor: ing. Eva Voborná

ZŠ Žďár nad Sázavou, Palachova 2189/35, příspěvková organizace

Datum: 9.10. 2012

Určeno pro: 6.,7. a 9. ročník základní školy

Vzdělávací oblast: Člověk a příroda

Vzdělávací obor: Praktika z přírodopisu

Tematický okruh: Stromy - listnaté

